

Uczenie się międzypokoleniowe małych dzieci i osób starszych Raport podsumowujący

Dlaczego Starsi i Młodszy razem?

Działania międzypokoleniowe łączą osoby z różnych pokoleń, które wspólnie działają i uczą się, lepiej się nawzajem rozumieją i cieszą swoją obecnością. Większość działań związanych z uczeniem się międzypokoleniowym dotyczy osób starszych i dzieci i młodzieży w wieku 9 – 25 lat. Do tej pory potencjał międzypokoleniowego uczenia się z udziałem dzieci w wieku 0-8 lat był ignorowany. To prawdziwie stracona szansa.

Małe dzieci uczą się aktywnie i twórczo, dzięki nim dorośli zaczynają patrzeć na rzeczy w nowy sposób. Osoby starsze mogą przekazywać umiejętności, wspierać pedagogów i dzielić się wiedzą na temat kultury i historycznego dziedzictwa. Seniorzy są również wspaniałymi wolontariuszami, co ma szczególne znaczenie w przypadku działań międzypokoleniowych podejmowanych poza rodziną.

Projekt TOY proponuje nowy sposób myślenia o możliwościach związanych z uczeniem się międzypokoleniowym.

Poniższa broszura podsumowuje badanie literatury "Together Old & Young: A Review of the Literature on Intergenerational Learning Involving Young Children and Older People" opracowane przez konsorcjum projektu TOY.

TOY (pol. 'Starsi i Młodszy Razem') to dwuletni projekt dotyczący uczenia się międzypokoleniowego – dzieci poniżej 9 roku życia i dorosłych powyżej 55 roku życia. TOY jest realizowany w ramach programu Komisji Europejskiej Grundtvig - Uczenie się przez całe życie. W projekcie uczestniczy dziewięć organizacji z siedmiu krajów (Irlandii, Włoch, Holandii, Polski, Portugalii, Słowenii i Hiszpanii).

TOY został oparty na metodzie badawczej Positive Deviance (PD; pol. 'pozytywne odchylenie'). Positive Deviance jest metodą nastawioną na rozwiązywanie problemów, opartej na fakcie, iż społeczności posiadają zasoby, które często pozostają niezauważone. W ramach Positive Deviance identyfikowane są niezwykle zachowania i strategie, które najbardziej służą rozwiązaniu istniejącego problemu, a następnie na ich podstawie tworzone są nowe działania.

W ramach TOY stosowana jest zaadaptowana forma metody Positive Deviance.

Więcej informacji jest dostępnych na stronach: www.toyproject.net

Rosnąca przepaść między osobami starszymi i młodymi w Europie?

Zmiany społeczne w Europie mają wpływ na życie, relacje z innymi ludźmi oraz możliwości uczenia się zarówno w przypadku osób starszych, jak i małych dzieci.

Pomimo że osoby starsze żyją coraz dłużej, wiele z nich jest odizolowanych od swoich bliskich i młodego pokolenia, w związku z migracją lub rozpadem rodziny.

Dzieci w Europie wychowują się w mniejszych rodzinach i mają coraz mniej okazji do nawiązywania kontaktów z osobami z różnych grup wiekowych. Małe dzieci również coraz rzadziej bawią się na dworze, przez co rzadziej spotykają się ze starszymi osobami.

Rosnący podział między pokoleniami, wynikający z tego, że instytucje i publiczna przestrzeń są często przeznaczone dla osób w określonym wieku, tak jak na przykład przedszkola i domy spokojnej starości, powoduje że dzieci i starsi dorośli nie mają wielu możliwości uczenia się od siebie nawzajem i wzajemnego zrozumienia.

Jednakże, podczas gdy małe dzieci i starsi dorośli mają mniejsze szanse na spotkanie się w takich instytucjach, więzi między dziadkami i wnukami mogą być silniejsze niż kilkadziesiąt lat temu.

Badania, które analizowaliśmy, podkreślały ważną rolę dziadków w tworzeniu atmosfery miłości i bezpieczeństwa, zapewniania opieki, dzielenia się rodzinnymi wartościami i historią.

Dziadkowie są ważnym zasobem nie tylko dla własnych wnuków, ale również innych dzieci.

Partners

Associate Partners

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną.

Konsorcjum Projektu TOY (2013). Uczenie się międzypokoleniowe małych dzieci i osób starszych: raport podsumowujący. Leiden: The TOY Project.

Pełny raport z badania, więcej informacji na temat projektu oraz lokalny kontakt TOY są dostępne na stronie www.toyproject.net

Projekt TOY wyróżnia pięć celów uczenia się międzypokoleniowego małych dzieci i osób starszych.

Dzięki analizowanym badaniom i praktycznym działaniom, możemy stwierdzić, że:

1.

Nawiązywanie i podtrzymywanie relacji

Działania międzypokoleniowe wzbogacają relacje i przeciwdziałają stereotypom oraz izolacji osób starszych. Jedną z najlepszych metod nawiązywania relacji z małymi dziećmi jest działanie razem z nimi. Wspólne spędzanie czasu, wykonywanie prostych czynności, takich jak projekty plastyczne czy gotowanie, i dzielona radość stanowią sedno międzypokoleniowych projektów skierowanych do dzieci.

2.

Wzmacnianie więzi w społeczności lokalnej

Innowacyjne działania międzypokoleniowe mają miejsce, gdy osoby z różnych grup wiekowych używają **tej samej przestrzeni** i współpracują w ramach działań edukacyjnych i społecznych, na przykład kiedy przedszkole i dom spokojnej starości znajdują się w tym samym budynku.

3.

Wspieranie roli osób starszych jako pośredników wiedzy

Rola osób starszych jako pośredników wiedzy, tradycji i umiejętności jest kluczowa w uczącej się społeczności. **Dzięki seniorom, dzieci zyskują dostęp do historii i dziedzictwa kulturowego**, poczucia tożsamości i nowej perspektywy. Przykłady dotyczą działań, w ramach których osoby starsze tworzą archiwa i dokumentację lokalnej historii i legend, po to aby przekazać je dzieciom, dzieląc z nimi doświadczenie zabawy i życia w danej społeczności dawniej i obecnie.

4.

Rozpoznawanie roli dziadków w życiu małych dzieci

Dziadkowie odgrywają kluczową rolę w wychowaniu i uspołecznianiu swoich wnuków. **Dziadkowie** słuchając, opowiadając, wspominając rodzinną historię, **uzupełniają rolę rodziców**. Może mieć to szczególne znaczenie, jeżeli rodzice są nieobecni lub niedostępni przez dłuższy czas z powodu rozpadu ich związku, choroby czy migracji. Wokół osób starszych posiadających wnuki budowane są programy międzypokoleniowe w przedszkolach i szkołach.

5.

Wzbogacanie procesów uczenia się dzieci i starszych dorosłych

Uczenie się międzypokoleniowe jest znacznie bardziej innowacyjne, jeśli dzieci są włączane w znaczącą wymianę ze starszymi osobami. Dla osób starszych oznacza to realizację w praktyce edukacji jako sposobu na życie, co może stanowić niezwykle wzmacniające doświadczenie. Ważnym aspektem uczenia się międzypokoleniowego jest doświadczenie zabawy i radości, kiedy role uczących i uczonych pozostają otwarte. Służy temu wzajemne odwiedzanie się, wspólne muzykowanie, tańczenie, prace w ogrodzie, łączące małe dzieci z osobami starszymi, również tymi, którzy przebywają w domach spokojnej starości.

Jak TOY będzie promował uczenie się międzypokoleniowe?

Poprzez zbieranie przykładów innowacyjnych praktyk, opracowanie nowych narzędzi i materiałów, projekt TOY przyczyni się do upowszechniania uczenia się międzypokoleniowego.

W działania TOY będą zaangażowane nie tylko małe dzieci i seniorzy, ale także "średnie pokolenie" – rodzice i praktycy. Żłobki, przedszkola, szkoły, organizacje dla osób starszych, domy kultury, organizacje kulturalne oraz gminy będą zachęcane do pogłębiania możliwości uczenia się międzypokoleniowego w swoich społecznościach.

Kolejny etap projektu TOY stanowi zidentyfikowanie umiejętności, zachowań i strategii wspierających realizację działań skierowanych do małych dzieci i osób starszych. Wnioski z badań posłużą do stworzenia modułu szkoleniowego dla praktyków, dzięki którym zostaną zainicjowane działania pilotażowe w siedmiu europejskich krajach.

TOY w praktyce

W projekcie Never Ending Story (Niekończąca się historia) realizowanym w Genui we Włoszech, starsze osoby opowiadały dzieciom **historie i legendy z przeszłości**. Treść opowieści została zawarta w rysunkach; dzieci i seniorzy stworzyli 12-metrowy ceramiczny panel. Praca została powieszona w domu spokojnej starości.

W hrabstwie Louth w Irlandii powstał projekt ukierunkowany na edukację przyrodniczą oraz relacje międzypokoleniowe. Wzięły w nim udział dzieci w wieku powyżej 2 lat, seniorzy-wolontariusze oraz lokalne władze. Stworzono trzy ogrody: ukryty za placem zabaw, w szkole podstawowej oraz domu seniora.

Starsi i Młodzi Razem budują społeczności przyjazne każdemu, niezależnie od wieku!